

VÄSTERLANDETS UNDERGÅNG

Det har varit tyst kring Oswald Spenglers för en 7-8 år sedan så omtvistade och beundrade verk, Västerlandets undergång. Den redogörelse och den kritik av arbetet, som Alf Ahlberg nu under samma titel utgivit, är värd både beaktande och beröm.

Att man först nu tagit upp Spenglers verk till kritisk behandling kan ju synas egendomligt, men det visar dels bokens betydelse, dels att man först sedan någon tid förgått sig i stånd att pröva de åskådningar, som där kommit till uttryck. Det var just i den allmänna pessimismen efter kriget, som Spenglers teorier om den västerländska kulturens nära förestående och oöverblickliga undergång kunde vinna så stark genklang. Men just detta, att de vunno genklang, visar, enligt Ahlbergs skarpsinniga analys, att de icke, som Spengler påvisade, voro nya, utan att de redan rörde sig i tiden, när hans verk utgavs. Hade det utkommit något år före kriget, då det i huvudsak lär varit skrivet, hade det måhända rönt mindre förstärkelse.

Det har icke varit en lätt sak att ur den oerhörda stoffmassa, som imponerade oerhört i Spenglers verk, och som tyngde det i lika hög grad, dra ur det väsentliga, men Ahlberg har i stort sett lyckats därmed och vid sin framställning bundit små kritiska anmärkningar med hänsyn till av Spengler som fakta framförda teorier. Sin kritik av bokens åskådning har Ahlberg förlagt till bokens senare kapitel. Framst har han åtskilligt att anmärka mot Spenglers hänsynsakande med historiska fakta, vilket är alltför lättvindigt när det gäller att få stöd för de egna åsikterna. Spengler förbiser helt enkelt det, som icke passar in i hans schema. Han delar in världens historiska liv i skilda kulturer — den egyptiska, den babyloniska, den indiska, den kinesiska, den arabiska, den antika, den mexikanska och den västerländska, vilka stå helt oberoende av varandra. De förnyelser, vilka tid efter annan ägt rum inom dessa kulturer — ofta härrörande från den omständigheten, att en gängen tids kultur trätt människorna in på livet och blivit dem till förnyelse — er känner han helt enkelt icke. Så avfärdar han såsom betydelselösa tvenne så inflytelserika omväggar inom vår kultur som renässansen och nyklassicismen, därför att de äro motbevis för hans tes om att kulturerna icke influera eller ge varandra något. Detta är mer än okunnighet, det är öarlighet. Mycket kan ju förklaras därav, att Spengler, trots sina stora kunskaper, i mycket kan betraktas som dilettant, då han sällan använt sig av modern forskningsresultat. Att han är efter sin tid i ett och annat, synes även därav, att Spengler vill bekämpa en materialistisk, till mekaniska orsaker hänvisande uppfattning av historien, vilken för länge sedan övergivits av vetenskapsmännen. Historia studeras på annat sätt än naturvetenskap — men detta tycks Spengler bortse från.

Man kan också med fullt fog förebrå Spengler hans sätt att generalisera och pressa in kulturerna inom alltför snäva gränser. När han t. ex. beskriver antikens kultur såsom apollinsk, d. v. s. såsom ett uppgående i nuet, ett liv, där dagens klarhet härskar, och vår egen som faustisk, d. v. s. med nattens dunkel och längtan över sig — så visar det att han bortsett från just det i den antika kulturen, som förmått leva över i vår egen kultur. Vi komma icke ifrån Platons evighetslängtan, icke den grekiska dramatiken grippande uttryck för själarnas kamp inför döden. Moderna etiska undersökningar ha icke hittills gjort den klassiska etikens föräldrad. säger den kritiske Bertrand Russell. Att tala om antiken såsom saknande historisk sinne, då den faktiskt le och betonat religionen som en skänkt oss mönster för alla tiders historieskrivning, tyckes även kortsynt nog. Att tala om dess konst såsom endast en kult av kroppen, då den skapat de mest besjälade skulpturer, som finnas, ej minst i gravreliefer och vasmalningen, visar föga känsla för vad konsten i sin mest behärska form ger. Spenglers fränkännande av antikens känsla för landskap har bemötts av ysen Ludvig Curtius, och var och en, som sett något av klassisk arkitekturens placering i terrängen, torde känna sig imponerad av dess känsla för landskapets linjer och dess hänsyn för ljusets verkningar. Detta är närmast avsett att belysa, hur Spengler förbigår kulturhistoriska fakta för att pressa in en kulturs företeelser inom ramen av en definition.

Tvingas man sålunda att se Spenglers karaktäristik av de olika kulturerna som tämligen insidig, så måste man än mer se hans tes om kulturernas oberoende av varandra som rent fantastisk. En bok som Spenglers är för övrigt själv ett bevis mot denna tes — den vill ju närmast lära oss se och förstå de olika kulturernas karaktär — och vi kunna ej undgå att taga upp något ur deras kultur under ett sådant studium. Med alla de upptäckter, som vetenskapen snart sagt dagligen gör i fråga om gångna tider och skilda kulturers konst, litteratur, filosofi, ja, teknik, är det ju omöjligt att ignorera de arvegods, som verkligen finnas och som t. o. m. kunna nå oss genom mellanliggande kulturer. Man kan ej se en kultur som något i sig avslutat och helt — "som en växt, som utvecklas, mognar och går under. De skilda tidsskedena skulle då verka skarpare avgränsade än vad de nu verkligen äro. Även om, som Spengler säger, kulturorganismerna behöva "moderliga landskap," så är det icke sant eller bevisat, att de stanna inom dessa — även om deras väsentliga liv försiggår inom ett folkområdes gränser. När Spengler som en för en kultur typisk död anger den mexikanska kulturens förstörelse, så är det ju visserligen sant, att den försvann plötsligt och utan spår, men dels var den genom sitt läge sällsynt isolerad, och den förstördes av ett så ringa och så föga mottagligt antal människor, att den icke kunde fortplantas.

En kultur dör, menar Spengler, då den förverkligat alla sina möjligheter, och den återvänder då till naturtillståndet. Det är detta naturtillstånd som Spengler ser som ett slags tusenårsrike — oaktat han eljes dömer all apokalyptisk åskådning såsom något för tidens liv oförståeligt. Så talar han t. ex. om Kristus såsom främmande för sin tid, därför att han sag mot en kommande värld.

Det kan vara ägnat att förvåna, att Alf Ahlberg så föga påvisar Spenglers mot alla religioner och övervärldslig element i kulturen så avvisande hållning. Religion anser S. för kulturens rikdommande världslös. Här kan man fråga: Vad har egentligen egent bakom t. ex. det konstnärliga skapande, som utmärker alla kulturer? Måne ej religion — måne ej tanken på ett individuellt liv efter döden, på en annan värld, där det mänskliga skulle ikläda sig en skönare gestalt, en starkare andlig makt? Hur ringa brådel av kulturens konst, av deras litteratur, är fått gestalt utan att befruktas och fördjupas av människors religiösa åskådning, den må vara primitiv eller djupsinnig? ch har icke människan just i de skapelser, där hennes religiösa känsla fått uttryck, skapat ett bestående, det som, ehuru kanske tytt på annat sätt av andra tider och raser, överlevat en kulturs undergång?

Den engelske historikern C. H. Dawson har i första delen av ett större kulturhistoriskt och kulturanalytiskt arbete just uppvaktat det inre sammanhanget mellan kulturer i andigt avse-

ende och betonat religionen som en livsvärd i inom varje kultur genom alla tider, och synas hans bevis och skildring av utvecklingen vara fast historiskt grundade.

Alf Ahlberg talar i fråga om kulturernas sammanhang om "värdets bestånd" såsom ett kriterium på religionens betydelse. I en mycket intressant kritik har Knut Hagberg betecknat denna tro på värdets bestånd såsom något innerst "ofromt" — "med tron på värdets bestånd följer den allmänna ovanan att bedöma en människa efter, icke vad hon varit utan efter resultatet av hennes verksamhet. En ro som lägger mer an på kvantiteten än på kvaliteten hänger samman med utvecklingslärans vidskeplighet." Men i fråga om de från en kultur till en annan överlevande värdena, äro dessa ej av direkt materiell art. Det är ej Alf Ahlbergs mening, när han talar om värden. Dessa äro icke andliga, eller ock de, bakom vars synliga gestalt ligga andliga makter. Ty dessa fortplantas från kultur till kultur, och de innebära en fråga om kasabehållningen, utan om det, som hos en människa haft nog svighetshalt för att skapa något av tankedjup, av rättsupfattning eller bestående skönhet. Jag tror icke, att tanken om värdets bestånd, så fattad, har mindre av religion än känslan av allt mänskligt ovärde. Vad som i den synliga världen befruktats av religionen, har just haft som sitt kännetecken, att det i mesta möjliga mån velat skapa försvärdiga tider, med mänskligt mått sökt evighet. Frågan om värdets bestånd sammanhänger med en annan fråga — kulturens och människans ställning till varandra. Ahlberg tyder Spenglers uppfattning så att människan snaras: är en parasit på kulturorganismens växt. Med en det personliga så ringaktande uppfattning är det naturligtvis svårt att över huvud taget på några värden alls. Kulturer blir då en opersonlig makt, utvecklande naturkraft. Människan sig efter mekaniska lagar skänks är till förkulturens skull, ej kulturen för människans. I så fall kan människan verkligen tänna sig frestad att lämna sin kamp och sin strävan. Och då är det icke långt till kulturens undergång. Men däremot torde denna människans inställning icke betyda "kultursjälens ro i Gud," varom Spengler talar. Ty det torde vara en ofrånkomlig lag, att den eller det, som icke strävar vidare utan nöjer sig med det redan nådda — sjunker. Trots det Spengler betraktar kulturen som oberoende av människan, ha vi andra svårt att tänka oss någon kultur, sedan människorna lagt bort strävan och längtan. Allra minst torde detta nedläggande innebära den enkla "ro i Gud." Det visar en underlig ofärdighet av religiösa tv, om man tror, att "ro i Gud" betyder ofruktbarhet och dödhet. En sådan inre ro bevaras lika litet utan kamp, som den kan existera utan strävan efter rättfärdighet. En dylik strävan orde ligga så starkt befäst inom varje kultur, att icke ens värger, där de materiella framtegen så högt värderas, kan ens för en dag vara detta värd fört. Det skulle betyda dess fall. Något av rättfärdighetsanslans frånvaro och följderna härav bevitna vi i vår tid inom det ryska samhället, på vilket Spengler bygger sitt hopp om en ny kultur, — en syn, som de flesta tänkande, av partiänsyn icke förblindade människor ha värt att dela. Tron på det ryska samhället som kulturbärare kan ju tänkas 1918, men knappast 1930.

Kärlek är ett underligt ting. Det är vad som kommer en ung flicka att flytta från sina omösa föräldrar till en karl, som tuggar tobak och har fotsvett.

TAG MIG HEM

FÖR 50c!

The Premier Spic Span

(den yppriga, lätthanterliga lilla elektriska dammsugaren) jämte blås- och desinfektionsapparaten, kan nu för någon tid framåt erhållas för

ENDAST 50c. KONTANT — BALANSEN Å LÄTTA VILLKOR

Till vår kunder leverera vi en Spic Span C.O.D. Betala leverantören 50c. Balansen erlägges med \$1.00 per månad och påföres eder ljusräkning.

Tel.:	City of Winnipeg	Avbetalning
848 131	Hydro Electric System	\$19.75.
848 132		Kontant
848 133	55-59 PRINCESS ST.	\$18.75.

AKTA INTERVJU MED ANNA Q.

Den berömda filmstjärnan Anna Q. Nilsson anlände, som förut omtalats, på själva julafton till Göteborg med "Annie Johnson" för att jula i det gamla landet. Hon fortsatte med middagståget till Klippan, där hon har sina föräldrar.

Enligt ett tidigare meddelande från Amerika skulle den forna primadonnan nu vara alldeles under isen. Talfilmen och hennes tre år gamla benbrott, skulle ha ruinerat henne och hon skulle se på tillvaron med en pessimism, bredvid, vilken Schopenhauers borde vara som den hoppfullaste av Sankeys sånger. Vi hade också, skriver en signatur i Göteborgsposten, gjort oss beredda att börja intervjun med några tröstande ord om alltings förfånglighet och lova henne vårt mäktiga stöd i livets alla skiften. Men det var visst ingen bruten lilja som mötte oss på Annie Johnsons däck. Det var tvärtom en långtan. Allra minst torde detta strålände glad och munter kvinna som visserligen måste stödj sig på en krycka men som säkert f. ö. är lika frisk till kropp och själ som vilken Lingentusiast som helst.

Nej, försäkrar hon, jag har ingen anledning att klaga. Det här med benet har visserligen varit långvarigt, men jag är säker på att jag blir bra om tre månader. Då far jag tillbaka till Hollywood och börjar inspelningarna igen. Jag har förresten haft tre anslans frånvaro och följderna härav bevitna vi i vår tid inom det ryska samhället, på vilket Spengler bygger sitt hopp om en ny kultur, — en syn, som de flesta tänkande, av partiänsyn icke förblindade människor ha värt att dela. Tron på det ryska samhället som kulturbärare kan ju tänkas 1918, men knappast 1930.

Påståendet att jag är utfattig är också något överdrivet, och det skulle vara synd om mig det vore sant. Om ni lovar att inte tala om det skall jag berättat att jag har fyra hus i Hollywood. Förhållandena där äro inte så dåliga, som man då och då kan få höra. Filmartisterna behöva inte försörja sig som skoputsare eller gatflickor. De ha det tvärtom i allmänhet alldeles

förträffligt. Men det är klart att talfilmen innebär en revolution, men den är nu så pass gammal att vi vant oss vid den. Man spelar inte längre några stumfilmer i Amerika. Till och med Chaplin har måst ge med sig o. hans nya verk, "Stadens ljus", som han just nu lägger sista handen vid, blir en ljudfilm.

— Mina närmaste planer? Det har jag ingen. Först hem till mor och far i Klippan, sedan en vecka i Stockholm och sedan ett par månaders rekreation på landet i Skåne.

— Vad mina föräldrar få till julkapp? Då få mig själv, och det måtte väl duga. Om jag bara kunde skulle jag resa hem varje år.

Det där med julkappen får man hålla med om. En dotter som reser runt halva jorden för att jula med far och mor har väl odelade högaktning.

Utmärkt fotografi.

Hon: — Vad tycker du om mitt nya fotografi?

Han: — Utmärkt. Sådan skulle du se ut i verkligheten också!

Det är häpnadsväckande huru litet skvaller plötsligt kan avleda uppmärksamheten ifrån en intellektuell konversation.

Gästen: — Har du några bröder och systrar?

Den lilla flickan: — Nej, jag är alla barn, som vi har.

LÄKEROL

är den absolut bästa

halsläkaren.

Fyll affärsmän på platser varrest vi ej äro representerade sända vi på begäran provlador.

Nu till salu hos alla väl sorterade skandinaviska diversehandlare i Canada.

The Läkerol

Distributors

Oscar Johnson

908 May st. Port Arthur, Ont.